

NOVI GEODETSKO-GEOINFORMATIČKI NAZIVI

Nakon Novih kartografskih naziva (Frančula i Lapaine 2022), Novih kartografskih naziva 2 (Frančula i Lapaine 2023a) i Novih kartografskih naziva 3 (Frančula i Lapaine 2023b) pripremili smo za čitatelje Geodetskog lista nove geodetsko-geoinformatičke nazive. Razlog je ubrzani razvoj tehnologije koji svakodnevno stvara nove nazive, posebno nazive vezane uz umjetnu inteligenciju.

Svi nazivi poredani su po abecedi. Kada se naziv sastoji od dviju ili više riječi, prva je uvijek imenica. Na primjer *geoprostorna umjetna inteligencija* uvrštena je u rječnik kao *inteligencija*, *geoprostorna umjetna*. Zarez znači da je uobičajeni redosljed riječi obrnut. Na isti način upisani su u rječnik i nazivi na stranim jezicima.

Sinonim nazivu u hrvatskom jeziku označen je s *također*. Prednost se daje prvom navedenom nazivu. Ako u stranom jeziku postoje sinonimi, odvojeni su točkom sa zarezom (;). S *vidi* upućuje se na nazive koji su poslužili u definiciji određenog naziva ili su u uskoj vezi s njim.

U *napomenama* dane su neke dodatne informacije.

agent, autonomni

Također: agent, inteligentni računalni sustav sposoban obavljati zadatke i donositi odluke uz minimalnu ljudsku intervenciju ili bez nje
Napomena: Brzi razvoj umjetne inteligencije, posebno velikih jezičnih modela, omogućio je razvoj autonomnih agenata.
Vidi: model, veliki jezični (Frančula i Lapaine 2023a)
En. agent, autonomous
Nj. Agent, autonomer

agent, inteligentni

Vidi: agent, autonomni
En. agent, intelligent

AIED

kratica za Artificial Intelligence in Education što je umjetna inteligencija u obrazovanju
Vidi: inteligencija, umjetna (Frančula i dr. 2020)

asistent, digitalni

Vidi: pomoćnik, digitalni

asistent, glasovni

Vidi: pomoćnik, glasovni

asistent, virtualni

Vidi: pomoćnik, virtualni

Alexa

Vidi: pomoćnik, glasovni

CAI

Vidi: inteligencija, konverzacijska umjetna

GeoAI

Vidi: inteligencija, geoprostorna umjetna

geooznačavanje

dodavanje metapodataka geografske identifikacije različitim medijima kao što su slike i videozapisi na web stranicama, blogovima ili web uslugama za dijeljenje fotografija
En. geotagging

georaščlanjivanje

izdvajanje geografskih lokacija u tekstovima pomoću tehnika obrade prirodnog jezika kao što je prepoznavanje imenovanih entiteta i dodavanje geografskih koordinata
Vidi: jezik, prirodni (Frančula i Lapaine 2023a); prepoznavanje imenovanih entiteta
En. geoparsing

igrifikacija

primjena elemenata igre i načela dizajna igre, kako bi se poboljšala predanost i motivacija sudionika u aktivnosti koja se

obično provodi bez igre
En. gamification

inteligencija, geoprostorna umjetna
umjetna inteligencija, uključujući strojno učenje i duboko učenje, primijenjena na stjecanje znanja analizom prostornih podataka i snimaka

Vidi: učenje, strojno (Frančula i dr. 2020); učenje, duboko (Frančula i Lapaine 2022)
En. intelligence, geospatial artificial;

GeoAI

Fr. intelligence artificielle géospatiale
Nj. Intelligenz, georäumliche künstliche

inteligencija, konverzacijska umjetna

umjetna inteligencija sa sposobnošću vođenja dijaloga ili sudjelovanja u razgovoru s ljudskim bićem

Napomena: Alati konverzacijske umjetne inteligencije jesu glasovni pomoćnici i programi za razgovor.

Vidi: pomoćnik, glasovni; program za razgovor (Frančula i Lapaine 2023a)
En. intelligence, conversation artificial;

CAI

Fr. intelligence artificielle conversationnelle

Nj. Intelligenz, konversationelle künstliche

inteligencija, lokacijska

kombinacija geoprostornih podataka i poslovne inteligencije koja poboljšava donošenje odluka

Vidi: inteligencija, poslovna

En. intelligence, location

Fr. intelligence de localization

Nj. Standort-Intelligenz

inteligencija, poslovna

tehnika koja omogućuje pronalaženje informacija potrebnih za lakše i točnije donošenje poslovnih odluka

En. intelligence, business

Fr. l'intelligence d'entreprise

Nj. Geschäftsintelligenz

pomoćnik, digitalni

Također: asistent, digitalni

napredna vrsta programa za razgovor

koji može upravljati složenijim interakcijama komunikacijom s više izvora

Vidi: program za razgovor (Frančula i Lapaine 2023a)

En. assistant, digital

Fr. assistant numérique

Nj. Assistent, digitaler

pomoćnik, glasovni

Također: asistent, glasovni

kombinacija tehnologija koje se koriste prepoznavanjem glasa, algoritmima za obradu jezika i sintezom glasa za slušanje glasovnih poruka i glasovno odgovaranje na postavljena pitanja ili obavljanje određenih zadataka prema zahtjevu korisnika

Napomena: Jedan od najpoznatijih glasovnih pomoćnika je Amazonova Alexa - glasovna usluga temeljena na oblaku dostupna na stotinama milijuna uređaja Amazona i drugih proizvođača.

En. assistant, voice

Fr. assistant vocal

Nj. Sprachassistent

pomoćnik, virtualni

Također: asistent, virtualni

(1) aplikacijski program koji razumije glasovne naredbe prirodnog jezika i izvršava zadatke za korisnika

(2) samozaposleni radnik koji je specijaliziran za pružanje administrativnih usluga klijentima s udaljene lokacije, obično iz kućnog ureda

Napomena 1: Tipični zadaci koje virtualni pomoćnik može obavljati uključuju zakazivanje sastanaka, telefoniranje, organizaciju putovanja i upravljanje računima e-pošte.

Napomena 2: Za neke su autore digitalni pomoćnik, glasovni pomoćnik i virtualni pomoćnik sinonimi.

Vidi: jezik, prirodni (Frančula i Lapaine 2023a)

En. assistant, virtual; assistant, AI

Fr. assistant virtuel

Nj. Assistent, virtueller

praćenje pogleda

senzorska tehnologija koja može detektirati prisutnost osobe i pratiti što ona gleda u stvarnom vremenu

Napomena: U kartografiji praćenje pogleda služi kao objektivan alat za ispitivanje različitih aspekata povezanih s procesom percepcije karte.

En. eye tracking

Fr. oculométrie

Nj. Blickerfassung

prepoznavanje imenovanih identiteta

metoda obrade prirodnog jezika koja izvlači informacije iz teksta

En. named entity recognition; NER

Fr. reconnaissance d'entités nommées

Nj. Entitätenerkennung; Erkennung benannter Entitäten

prijenos učenja

Vidi: učenje, prijenosno

stvarnost, mobilna proširena

proširena stvarnost generirana i prikazana mobilnim uređajima u mobilnim okruženjima

Vidi: stvarnost, proširena (Frančula i dr. 2020)

En. reality, mobile augmented; MAR

sustavi, bespilotni pomorski

Vidi: sustavi, besposadni pomorski

sustavi, besposadni pomorski

Također: sustavi, bespilotni pomorski
svi sustavi, podsustavi, pridružene komponente, vozila, oprema i logistika za rad besposadnih vozila

Napomena: Tim se vozilima može upravljati na površini ili pod vodom i njima se može upravljati na daljinu, djelomično ili potpuno autonomno.

En. systems, unmanned maritime; UMS

Fr. systèmes maritimes sans pilote

Nj. Systeme, unbemannte maritime

transformacija, digitalna

ugradnja računalnih tehnologija u proizvode, procese i strategije organizacije

Napomena: Organizacije poduzimaju digitalnu transformaciju kako bi bolje služile svojoj radnoj snazi i klijentima, te tako poboljšale svoju sposobnost natjecanja.

En. transformation, digital

Fr. transformation numérique

Nj. Transformation, digitale

učenje, prijenosno

Također: prijenos učenja

tehnika strojnog učenja u kojoj se znanje naučeno u jednom zadatku primjenjuje na drugi, sličan zadatak, smanjujući potrebu za novim obučavanjem od početka

Vidi: učenje, strojno (Frančula i dr. 2020)

En. learning, transfer

Fr. apprentissage par transfert

Nj. Transferlernen

UMS

Vidi: sustavi, besposadni pomorski

znanost o održivosti

znanost o sposobnosti održavanja ravnoteže određenih procesa ili stanja u nekom sustavu

Napomena: Danas se najčešće koristi u vezi s biološkim i ljudskim sustavima.

En. sustainability science

Fr. sciences de la durabilité

Nj. Nachhaltigkeitswissenschaft

znanost o OSM-u

znanstvena disciplina u nastajanju koju karakterizira jedinstveni fokus na projekt OpenStreetMapa, podatke, suradnike, zajednicu i aplikacije

Vidi: OpenStreetMap (Frančula i dr. 2020)

En. OSM Science

Literatura

- Alan AI (2024): What is a voice assistant? Blog, <https://alan.app/blog/voiceassistant-2/>, (2. 2. 2024.).
- Alexa (2024): What Is Alexa? <https://developer.amazon.com/en-US/alexa>, (3. 2. 2024.).
- Barney, N. (2024): Named entity recognition (NER), TechTarget, <https://www.techtarget.com/whatis/definition/named-entity-recognition-NER>, (12. 3. 2024.).
- Bordogna, G., Fugazza, C. (2023): Artificial Intelligence for Multisource Geospatial Information, ISPRS International Journal of Geo-Information, 12, 1, 10, <https://www.mdpi.com/2220-9964/12/1/10>, (30. 12. 2023.).
- Brisco, R. (2022): Understanding Industry 4.0 Digital Transformation, International Design Conference – DESIGN 2022, Proceedings of the Design Society, 2, 2423–2432, doi:10.1017/pds.2022.245, (13. 2. 2024.).
- Bubaš, G., Čižmešija, A., Kovačić, A. (2024): Development of an Assessment Scale for Measurement of Usability and User Experience Characteristics of Bing Chat Conversational AI, Future Internet, 16, 2024, 1, 4, <https://www.mdpi.com/1999-5903/16/1/4>, (1. 2. 2024.).
- BUZZ (2024): Umjetna opća inteligencija (AGI): Otključavanje punog potencijala, <https://buzz.hr/2023/04/14/umjetna-opca-inteligencija/>, (16. 2. 2024.).
- Farzana, S. M., Hecking, T. (2023): Geoparsing at Web-scale – Challenges and Opportunities, GeoExT 2023: First International Workshop on Geographic Information Extraction from Texts at ECIR 2023, April 2, 2023, Dublin, Ireland, <https://ceur-ws.org/Vol-3385/paper6.pdf>, (12. 3. 2024.).
- Frančula, N., Lapaine, M. (2022): Novi kartografski nazivi / New cartographic terms, Kartografija i geoinformacije, 21, 37, 74–81, <https://hrcak.srce.hr/clanak/446502>, (27. 12. 2023.).
- Frančula, N., Lapaine, M. (2023a): New cartographic terms 2 / Novi kartografski nazivi 2, Kartografija i geoinformacije, 22, 39, 108–111, <https://hrcak.srce.hr/clanak/442120>, (27. 12. 2023.).
- Frančula, N., Lapaine, M. (2023b): New cartographic terms 3 / Novi kartografski nazivi 3, Kartografija i geoinformacije, 22, 2023, 40, 118–123, <https://hrcak.srce.hr/clanak/453020>, (27. 12. 2023.).
- Frančula, N., Lapaine, M., Jazbec, I.-P. (2020): Kartografski rječnik, Hrvatsko kartografsko društvo, Naklada Dominović, <https://www.bib.irb.hr/1077262>, (27. 12. 2023.).
- Gao, S. (2021): Geospatial Artificial Intelligence (GeoAI), Geography – Oxford Bibliographies, DOI: 10.1093/OBO/9780199874002-0228, (30. 12. 2023.).
- Gregory, I. N., Donaldson, C., Murrieta-Flores, P., Rayson, P. (2015): Geoparsing, GIS and Textual Analysis: Current Developments in Spatial Humanities Research, International Journal of Humanities and Arts Computing, 9, 1, 1–14, DOI: 10.3366/ijhac.2015.0135, (13. 3. 2024.).
- Holmes, W. (2024): AIED – Coming of Age? International Journal of Artificial Intelligence in Education, 34, 1, 1–11, <https://link.springer.com/article/10.1007/s40593-023-00352-3>, (8. 3. 2024.).
- Hyro (2024): Voice Assistant (VA), <https://www.hyro.ai/glossary/voice-assistant-va/>, (3. 2. 2024.).
- Krassanakis, V., Cybulski, P. (2021): Eye Tracking Research in Cartography: Looking into the Future, ISPRS International Journal of Geo-Information, 10, 6, 411, <https://doi.org/10.3390/ijgi10060411>, (27. 12. 2023.).

- Li, Z., Ning, H. (2023): Autonomous GIS: the next-generation AI-powered GIS, *International Journal of Digital Earth*, 16, 2, 4668–4686, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17538947.2023.2278895>, (29. 12. 2023.).
- López-Faican, L., Jean, J. (2020): EmoFindAR: Evaluation of a mobile multiplayer augmented reality game for primary school children, *Computers & Education*, 149, May 2020, <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103814>, (13. 2. 2024.).
- Lovrečki, K., Moharić, I. (2021): Igrifikacija (elementi videoigara) u nastavi: pogled iz pedagoško-didaktičke perspektive, *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama*, 5, 5, 71–85, <https://hrcak.srce.hr/273502>, (13. 2. 2024.).
- Luo, J., Joshi, D., Yu, J., Gallagher, A. (2011): Geotagging in multimedia and computer vision – a survey, *Multimedia Tools and Applications*, 51, 187–211, <https://doi.org/10.1007/s11042-010-0623-y>, (13. 3. 2024.).
- Moore, J., Pratt, M. K. (2024): What is digital transformation? Everything you need to know, *TechTarget*, <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/digital-transformation>, (20. 3. 2024.).
- Oracle OCI (2024): What Is a Digital Assistant? <https://www.oracle.com/chatbots/what-is-a-digital-assistant/>, (3. 2. 2024.).
- Schirone, M. (2024): The formation of a field: sustainability science and its leading journals, *Scientometrics*, 129, 1, 401–429, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11192-023-04877-1>, (12. 2. 2024.).
- Szpor, G. (2023): European legal framework for the use of artificial intelligence in publicly accessible space, *GIS Odyssey Journal*, 3, 2, 25–36, <https://www.gisjournal.us.edu.pl/index.php/gis-odyssey-journal/article/view/111/70>, (28. 12. 2023.).
- The European Space Agency (2024): Unmanned Maritime Systems (UMS), <https://business.esa.int/funding/invitation-to-tender/unmanned-maritime-systems-ums>, (6. 3. 2024.).
- tobii (2023): What is eye tracking? <https://www.tobii.com/learn-and-support/get-started/what-is-eye-tracking>, (27. 12. 2023.).
- Vrana, R., Kovačević, J. (2023): Digitalna transformacija u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 66, 1, 225–244, <https://hrcak.srce.hr/file/448381>, (13. 2. 2024.).
- Wikipedija (2021): Poslovna inteligencija, https://hr.wikipedia.org/wiki/Poslovna_inteligencija, (30. 12. 2023.).
- Wikipedija (2023): Održivost, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Odr%C5%BEivost>, (20. 3. 2024.).
- Yair Grinberger, A., Li, H., Liu, P., Yeboah, G., Juhasz, L., Coetzee, S., Mooney, P., Sarretta, A., Anderson, J., Minghini, M. (2023): OpenStreetMap as an emerging scientific field: Reflections from OSM Science 2023, *Proceedings of the OSM Science 2023*, November 10–12, 2023, Antwerp, <https://wrap.warwick.ac.uk/182288/7/WRAP-OpenStreetMap-emerging-scientific-field-reflections-OSM-Science-2023.pdf>, (11. 1. 2024.).
- Yasar, K., Botelho, B. (2024): Virtual assistant (AI assistant), *TechTarget*, <https://www.techtarget.com/searchcustomerexperience/definition/virtual-assistant-AI-assistant>, (20. 3. 2024.).